

De la literatura al cinema

(Visconti/*Il gattopardo* o l'antítesi de Chávarri/*Bearn*)

Antoni Serra.

A través del cinema (¿ars magna o setè art?) tota persona deshonest, *laus Deo*, també pot agafar més o menys il·lustres purgacions. No ho dubtin, cavallers del cel·luloide.

Quan es parla de traslladar una obra literària al cinema, jo —ho he de confessar humilment— em pos a tremolar. No per desconfiança, ni perquè cregui —som un descregut i herètic, per altra part— que la literatura, des de la novel·la a un poema (hi ha hagut poemes perfectament narrats en el llenguatge de les imatges, ¿tal vegada la viscontiniana *Vaghe stelle dell'Orsa*?), no pugui tenir el seu *alter ego* en la cinematografia. Pens que cine i literatura es poden complementar a la perfecció, sempre que no es vulguin convertir en imitacions vulgars, a vegades la imatge es converteix mil·limètricament en literatura (és el cas de *The Age of Innocence*) i, d'altres, ¿per què no?, és la creació literària la que s'esmicola respecte a l'original i es transforma més que en un calc sense sentit, en una nova creació llibertinament cinematogràfica (vet aquí *Ossessione* o el mateix *Il gattopardo*, dos films ben diferents de Visconti).

És cert que, al llarg de la història del cine, hem vist vertaderes monstruositats (estètiques, ètiques) filmiques d'obres literàries valuoses. I també és cert que, en la majoria dels casos, el producte cinematogràfic resulta més monstruós i patètic (quan no ridícul i perversament estúpid) quan el que s'ha pretès, per part dels directors, és fer un clònic —una fotocòpia banal, perquè ni tan sols és un full imprès en multicopista o antiga i clandestina «vietnamita»— de la novel·la o del text literari.

Hi ha hagut autors poc afortunats, com és el cas del nostre Llorenç Villalonga i, d'altres, per exemple Giuseppe Tomasi de Lampedusa, que n'han sortit justament afavorits de l'experiment de transformació.

Precisament he elegit aquests dos novel·listes, Villalonga/Lampedusa,

perquè en les versions cinematogràfiques de *Bearn* i d'*Il gattopardo* hi ha els exemples més clarividents del que és cine i anticine, del que és literatura i antilitreratura en el món de la creació, independentment del gènere, de l'estil, del criteri artístic i de la con-

pagesets i pagesetes, amb una olivera centenària al cervell...

En el cinema espanyol, per sort, no sempre es té una percepció tan frívola i mesquina (com la de Chávarri) del que ha de ser una versió cinema-

cepció narrativa. Jaime Chávarri vol fer un calc literari en llenguatge cinematogràfic de *Bearn*, i li surt un nyarro o nyap (per no dir una buina); i és així perquè té una idea cofoia —n'estic convençut— de l'obra de creació de Villalonga i pretén imitar allò que no és imitable: la pel·lícula resultant és pur cartró pedra. Que és tot el contrari del que succeeix amb Visconti: ell no vol copiar Lampedusa, ell no intenta narrar en cel·luloide la novel·la *Il gattopardo*, sinó que des del seu món artístic en decadència —a vegades coincidents, d'altres no: ¿per què imitar el que ja té existència pròpia?— fa un nou producte a partir de la seva més insubornable llibertat de creador, i per això mateix Visconti resulta més Lampedusa que el mateix Lampedusa entre les parets de Donnafugata. Mentre que Chávarri és sempre Chávarri, Chávarri fins a la sacietat més vulgar, i mai no arriba a ser Villalonga. És una postal insulsa de

togràfica de la literatura: tenim el cas excel·lent d'*El sur* (basat en un text de García Morales), per exemple, o el més recent de *La lengua de las mariposas* (amb narracions de Manuel Rivas com a punt de reflexió i creació).

Però la mort per consumpció i avorriment, com les purgacions, no sempre és eterna en els productes cinematogràfics: ni els efectes especials poden substituir els de l'aspirina efervescent.

I jo preferesc, si em deixen elegir, la decadència literària/cinematogràfica de Visconti: *Ossessione* (Cain), *Il gattopardo* (Lampedusa), *Morte a Venezia* (Mann)... ¿i que no hauria succeït si no li haguessin prohibit *L'amante di Gramigna* (Verga)?

I que Déu, totpoderós, ens agafi en pecat mortal... amen. ■